

NEXUS LINGUARUM

KÖSZÖNTŐ KÖTET A 80 ÉVES NYOMÁRKAY ISTVÁN AKADÉMIKUS TISZTELETÉRE

Szerkesztette
Lukács István

ELTE BTK
SZLÁV ÉS BALTI FILOLÓGIAI INTÉZET
SZLÁV FILOLÓGIAI TANSZÉK
BUDAPEST, 2017

SZAKMAI LEKTOROK
Bańczerowski Janusz
Jászay László

MŰSZAKI SZERKESZTŐ ÉS TÖRDELŐ
Janiec-Nyitrai Agnieszka

© szerzők
© ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék

Kiadja az ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék
Felelős kiadó a Szláv Filológiai Tanszék vezetője
Sorozatszerkesztő: Lukács István
A borítót tervezte: Sellyei Tamás Ottó
Nyomdai kivitelezés: Robinco Kft.
ISSN 1789-3976
ISBN 978-963-284-859-4

TARTALOM

Bañcerowski Janusz	
Nyomárkay István akadémikus nyolcvan éves.....	9
Bajzek Lukač Marija	
Slovenska zemljepisna lastna imena na Gornjem	
Seniku in v Porabju.....	15
Bañcerowski Janusz	
Néhány gondolat a nyelvhasználat alapegységéről...	25
Császári Éva	
A szlovák szótárirodalom legújabb mérföldköve.	
Az első szlovák etimológiai szótár.....	43
Дудащ Мария	
Гневът в унгарската и българската фразеология...	51
Dudás Előd	
Kaj-horvát anyag Maks Pleteršnik szlovén–német	
szótárában.....	61
Dziewońska-Kiss Dorota	
Człowiek człowiekowi wilkiem – obraz wilka w języku	
polskim (w świetle związków frazeologicznych	
i przysłów).....	71
Федосов Олег	
Как достичь <i>совершенства</i> ?.....	81
Gyivicsán (Divičanová) Anna	
Rozmýšľanie o slovenskom národnom hnutí,	
o jazyku, o kultúre	
(Štefan Leška, Karol Straka, Ľudovít Haan).....	93
Gyöngyösi Mária	
A „törpe” Alekszandr Blok mitopoétikájában	
(Alakváltozatok és forrásaik).....	101
Imrichová Mária	
Slovenská právnická terminológia	
a problematika polysémie termínov.....	115
Jakovljević Dragan	
Književnost, novi mediji i postčitalačka generacija...	125

Janiec-Nyitrai Agnieszka	
Narošle postpamięci. Na marginesie węgierskiej	
trylogii Krzysztofa Vargi <i>Gulasz z turula, Czardasz</i>	
<i>z mangalicqı Langosz w jurcie</i>	135
Janurik Szabolcs	
Angol mintára keletkezett tükörszavak	
a magyarban és az oroszban.....	147
Ясаи Ласло	
Средства грамматики и картина мира	
в русском языке.....	161
Kiss Szemán Róbert	
A katolikus irodalom mint újkori kulturális	
képződmény sajátosságai.....	173
Kroó Katalin	
Az irodalmi szövegben rejlő <i>megszólítás</i> szemiotikai	
alakzatáról.....	183
Лявинец-Угрин Марианна	
Современная лексикография русинского языка..	195
Лебович Виктория	
К вопросу литературной ономастики	
у И. Нечуя-Левицкого.....	207
Lukács István	
A horvát <i>Sibila</i>	219
Menyhárt Krisztina	
„Zöldségeket beszél”. A zöldségek a magyar	
és a bolgár közmondásokban.....	231
Михайлов Камен	
Via Danubius.....	243
Milosevits Péter	
Jovan Dučić versei Babits Mihály fordításában.....	255
Nagy István	
Íráspoétika, írásethosz. Marina Cvetajeváról.....	271
Палоши Ильдико	
Мультисубъектность как семантическая категория	
в русском языке.....	283

Pátrovics Péter	Aspektualität – Temporalität – Kasus – Referentialität und Wortstellung im Deutschen und in den slawischen Sprachen. Mutmaßliche Zusammenhänge.....	297
Pavičić Mladen	Ivan Prijatelj <i>A szlovének irodalma</i> című irodalomtörténeti áttekintéséről.....	307
Péter Mihály	Két költő a szerelem másodvirágzásától (Puskin és Tyutcssev).....	317
Ráduly Zsuzsanna	Eponimák a lengyel és a magyar egyházi terminológiában.....	323
Sárköziné Vandan Enhzaya	<i>Вдрузь Достоевского в монгольском переводе романа «Братья Карамазовы»</i>	335
Urkom Aleksander	Učenje stranog jezika u digitalnom dobu.....	343
Várnai Dorota	Renesans w Polsce i na Węgrzech.....	353
Vig István	Prebacivanje kodova u djelu „Az török áfium ellen való orvosság” (‘Lijek protiv turskoga opijuma’) Nikole Zrinskog.....	365
Zoltán András	Régi keleti szláv jövevényszavaink kérdéséhez.....	377
Zsilák Mária	A budai Egyetemi nyomda szlovák kiadványainak nyelvváltozatai az egységes modern irodalmi nyelv kialakulása tükrében.....	385

NYOMÁRKAY ISTVÁN AKADÉMIKUS NYOLCVAN ÉVES

Nyomárkay István professzor 1937 március 16-án Budapesten született. Elemi iskolába Makón járt, általános iskolai és gimnáziumi tanulmányait Budapesten végezte. 1955-ben tett érettségi vizsgát az Eötvös József Gimnáziumban. 1956 és 1961 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatója volt magyar-délszláv (szerb-horvát) szakon. Egyetemi tanulmányai alatt Kniezsa István és Hadrovics László szlavisztikai előadásai gyakoroltak rá nagy hatást. Hadrovics László ösztönzésére kezdett el már hallgató korában nyelvészettel foglalkozni. Részt vett a Nyelvészeti Tudományos Diákkör munkájában. 1961 és 1973 között középiskolai tanárként dolgozott. 1964-ben doktorált „summa cum laude” minősítéssel Hadrovics Lászlónál. Az 1973/74-es tanévben a szentpétervári (akkor: leningrádi) Zsdanov Egyetemen dolgozott magyar lektorként, majd a lektori munkát az 1974/75-ös tanévtől a Zágrábi Egyetemen folytatta. 1975 szeptember 1-je óta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudomány Kara Szláv Filológiai Tanszékének oktatója; 1975 és 1981 között egyetemi adjunktus, 1981 és 1989 között egyetemi docens, 1989-től egyetemi tanár. Kandidátusi értekezését 1979-ben védte meg („Az idegen szavak alaktani és mondattani beilleszkedése a szerbhorvát nyelvbe”; 1984-ben „Strane riječi u hrvatskosrpskom /srpskohrvatskom/ jeziku” címmel a Tankönyvkiadó gondozásában meg is jelent). Akadémiai doktori értekezését 1987-ben védte meg („A horvát nyelvújítás magyar mintái”; „Ungarische Vorbilder der kroatischen Spracherneuerung” címmel az Akadémiai Kiadó gondozásában 1989-ben jelent meg). Ez a munka jelentős nemzetközi visszhangot keltett, eddig kevésbé kutatott kérdésre irányította a kroatisták és általában a szlavisták figyelmét, nevezetesen a tükörszavak vizsgálatára. Nyomárkay professzor 1987-től 2004-ig vezette a Szláv Filológiai Tanszékét, 1993-tól pedig a Szláv és Balti Filológiai Intézetet. Az

egyetemi közéletben jelentős szerepet játszott, 1987-től két cikluson keresztül a Kari Gazdasági Bizottság elnöke, 1995-től 2003-ig, majd 2005-től ismét a Kari Habilitációs Bizottság elnöke. A Szlavisztikai Doktori Iskola alapító tagja. 1995-től a Szlavisztikai Doktori Iskola, majd 2001-től a Nyelvtudományi Doktori Iskola és a Szláv Nyelvtudományi Doktori Program vezetője, a Kari Doktori Tanács tagja. 2000 és 2003 között a Kar általános és külügyi dékánhelyettese. 1999 és 2003 között Széchenyi professzori ösztöndíjas, 1999 és 2005 között a Zágrábi Egyetem Hungarológiai Tanszékének vendégprofesszora. Az 1990/91-es és az 1994/95-ös tanév őszi szemeszterében a münsteri Westfälische Wilhelms Universität vendégprofesszora. 2000 januárjában összevont kurzust tartott a Sassari Egyetem (Olaszország, Szardínia) Bölcsészettudományi Karán „Bevezetés a szláv nyelvtudományba” címmel. Számos vendéglőadást tartott horvát, szerb, osztrák és német egyetemeken (Zágráb, Belgrád, Ljubljana, Bécs, Graz, Klagenfurt, Münster, Erlangen, Bamberg, Köln, Mannheim, Trier).

1996-tól a Magyar Tudományos Akadémia Modern Filológiai Társaságának elnöke. A Magyar Nyelvtudományi Társaság választmányi tagja, majd 2005-től alelnöke. Az MTA Nyelvtudományi Bizottságának tagja. 1997-ben választotta levelező tagjául a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia. 2000-től a Magyar Tudományos Akadémia tanácskozási jogú, 2004-től levelező, 2010-től rendes tagja. 2000-től az Osztrák Tudományos Akadémia Balkanisztikai Bizottságának tagja. Részt vesz a Balkanisztikai Bizottság tudományos projektumaiban. Nemzetközi elismertségét jelzi, hogy 1989-ben tagjául választotta a Nemzetközi Szlavisztikai Komitét.

Nyomárkay professzor 2000-től a legrangosabb magyar szlavisztikai folyóirat, nemzetközileg is regisztrált és elismert *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* főszerkesztője. Tagja továbbá a *Studia Slavica Savariensia* (Szombathely), az eszéki Riječ szerkesztő bizottságának is. 2009-től főszerkesztője az MTA Modern Filológiai Társaság online folyóiratának. 2010-től az ELTE BTK Trefort-kert Alapítvány kuratóriumi tagja.

Nyomárkay professzor a hazai doktori képzésen kívül részt vesz a Zágrábi Egyetem és az eszéki Juraj Strossmayer Egyetem posztgraduális képzésében. Külső tagja a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara Habilitációs Bizottságának, valamint a Magyar Akkreditációs Bizottság Nyelvtudományi és Filozófiai Szakbizottságának. Szakdolgozatok, PhD-értekezések, akadémiai doktori értekezések rendszeres bírálója, valamint a védési bizottságok elnökeként is gyakran szerepel. Legutóbb a poznani Adam Mickiewicz Egyetem kérte fel egy lengyel-magyar nyelvi kölcsönhatásokról írt habilitációs dolgozat bírálatára.

Tudományos munkásságának központi területe a déli szláv nyelvek, valamint a szláv-magyar, magyar-szláv nyelvi kontaktusok kutatása. Magyar nyelvtudományi kérdésekkel is foglalkozik. Amint a bibliográfiából is kitűnik, pályájának korai szakaszában a magyar mondattani kérdésekről tett közvé több dolgozatot. 2002-ben jelent meg az a munkája, amelyben a XVIII. század végi bécsi grammatikáknak a magyar és a környező szláv nyelvek grammatikográfiájára gyakorolt hatását elemezte. E munka több horvát kutatót is arra ösztönzött, hogy a horvát nyelvtanokat ebből a szempontból is vizsgálják.

Nyomárkay professzor konferenciák szervezőjeként is sikeres. A Modern Filológiai Társaság minden esztendőben nemzetközi tanácskozást szervez aktuális nyelvi kérdések megvitatása céljából. A professzor úr, mint a Társaság elnöke, e rendezvények kezdeményezője.

Külön kell szólnunk Nyomárkay professzor úr tanszékvezetői és intézetigazgatói munkájáról. Vezetési stílusát egészséges nagyvonalúság, a lényeges kérdéseknek a lényegteletől való biztos elkülönítése jellemezte. Nagy része van benne, hogy a Tanszékre és az Intézetre is jellemző nyugodt, egyéni ellentétektől és áskálódásoktól mentes légkört meg tudta őrizni. Kollégái ma is elismerik, értékelik és tisztelik. Több mint másfél évtizedes vezetői munkája során nemcsak a Tanszék, hanem az Intézet valamennyi munkatársa is előre lépett a tudományos minősítés és az egyetemi karrier te-

kintetében. A fiatalabb kutatókat mind szakmai, mind - az előmenetellel kapcsolatosan más - módon is segítette. Munkásságát több kitüntetéssel is elismerték: Fran Miklošič Emlékérem (1994), Matija Petar Katančić Emlékérem (1998), Pro Universitate Emlékérem (1999), Ivan Antunović Emlékérem (1999), Szentgyörgyi Albert - díj (2002), a Horvát Köztársaság Hajnalcsillag rendje (2003), Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (2007), Vatroslav Jagić-emlékérem (2010)

Manapság, amikor az emberek népszerűséget keresve igyekeznek alkalmazkodni a világhoz, Nyomárkay István professzor - mint rendkívül szerény, munkát szerető, toleráns, jóindulatú, melegszívű és humort értő és kedvelő ember - mindig tekintély marad azok számára, akik az igazi és tartós értékeket keresik. Amit most írok Róla, nem udvariassági gesztusból származó reflexió, hanem kizárólag a Róla bennem kialakult képnek a rövid vázlata.

Nyomárkay István, mint köztudott, a nagy tekintélyű magyar szlavista, Hadrovics László akadémikus tanítványa. Kitűnő tudós és egyetemi oktató, aki elismert tekintélyre tett szert nemcsak a magyarországi tudományos közegben, hanem a nemzetközi életben is jelen van, mint elismert és nagyra becsült nyelvész. Erről tanúskodik a munkáira történő nagy számú hivatkozás, valamint a különböző külföldi egyetemekről jövő meghívások és felkérések előadástartásra. Minden új elképzelést, elméletet csak akkor tud elfogadni, ha letisztulva látja az alkalmazhatóságát. Így egyesíti Ő a hagyományt és az újat, mert meggyőződése, hogy csak ezen az úton haladhat eredményesen tovább: megőrizni önmagunk tradícióit, és befogadni a tudományt előrevivő új gondolatokat. Eddigi életútja bizonyítja, nem lehetetlen és nem összeegyeztethetlen a hagyományok megtartása és az új értékek összeházasítása.

Nyomárkay István professzor nem csak sikeres tudós, akinek tudományos teljesítménye tiszteletre méltó. Aki találkozott vele, leült mellé beszélgetni csak egy rövid időre is, bizonyára egyetért velem, hogy Ő olyan ember, aki mindig segítőkész, észrevételei, bírálati, tanácsai előrevivők, szakmai értékelései mások munkájának is javára válnak. Munkatársai

számára a kulturált viselkedés példája, olyan ember, aki szerénységéről és jóindulatáról ismert, amivel kivívta kollégai elismerését és tiszteletét. A kötetben szereplő pályatársak, barátok, kollégák, tanítványok írásaikkal köszöntik Nyomárkay István akadémikust e jeles és különleges évforduló alkalmából.

Mikor a jelen emlékkönyvet átnyújtjuk az ünnepeltnek, kívánjuk, hogy jó egészségben, töretlen kedvvel munkálkodjék tovább a tudomány és valamennyiünk javára.

Budapest, 2016. november

Bańczerowski Janusz